

ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР ГІБРИДНОЇ РОБОТИ УЧАСНИКІВ ІТ-ПРОЄКТУ

Назарова Світлана Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри мультимедійних
систем і технологій,*

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Слісаренко Микола Валерійович

аспірант,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

У сучасних умовах цифрової трансформації економічних і соціальних процесів цифровий простір виступає ключовим структурним компонентом організації трудової діяльності, зокрема в контексті управління ІТ-проектами. Інтенсифікація використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), спричинена пандемією COVID-19, стала каталізатором впровадження гібридної форми організації праці, що передбачає часткову зайнятість на території роботодавця та часткову зайнятість у дистанційному форматі.

Згідно з дослідженням Євро Фонду [6], гібридна робота є результатом взаємодії життєвого простору індивіда з чотирма вимірами його професійного середовища. Ці виміри включають фізичний, цифровий, соціальний та часовий простори, радикально змінюючи парадигму міжособистісної та проектної взаємодії в інформаційно-комунікаційному середовищі. Однак концептуальна модель Євро Фонду обмежується лише розглядом цифрового простору в рамках онлайн-синхронної та онлайн-асинхронної комунікації, що не враховує його більш комплексну природу, зокрема взаємодію цифрового середовища з нормативно-правовими, безпековими та організаційними факторами. Такий підхід, хоча й сприяє структурованому аналізу цифрових комунікаційних процесів, проте є звуженим і не відображає усього спектра можливостей та викликів цифрової взаємодії в процесі виконання гібридної роботи учасників ІТ-проектів. Отже, метою даного дослідження є уточнення поняття цифрового простору та його структурних елементів в контексті виконання ІТ-проектів в процесі гібридної роботи відповідно до сучасних наукових досліджень та чинного законодавства України.

Актуальні наукові дослідження цифрового робочого простору підкреслюють його комплексний характер, що включає технологічні,

організаційні та соціальні аспекти взаємодії учасників ІТ-проектів в процесі гібридної роботи. Згідно з дослідженням «Цифровий робочий простір як складова сучасного ринку праці», цифровий робочий простір можна розглядати як інтегральне утворення, що охоплює цифрові процеси, засоби цифрової взаємодії, інформаційні ресурси, цифрову інфраструктуру та інші поняття, характерні для цифровізації загалом [3]. В умовах гібридної роботи він виступає не лише технічним засобом забезпечення трудової діяльності, а й ключовим елементом організаційної трансформації, спрямованої на підвищення продуктивності та адаптивності команди. Дослідження «Інформаційні установи в процесах становлення цифрового суспільства» пропонує визначення цифрового середовища як сукупності всіх засобів (комп'ютерів, смартфонів, планшетів) і способів (соціальних мереж, онлайн-платформ), які дозволяють нівелювати комунікаційні бар'єри та забезпечують взаємодію в інтернет-просторі [4]. Такий підхід є критично важливим для гібридної форми організації праці, оскільки він визначає не лише технологічні можливості, а й соціально-культурний контекст цифрової взаємодії. У систематичному огляді «Defining the Digital Workplace: A Systematic Literature Review» цифровий робочий простір визначається як цифрова підтримувана система праці, що включає не лише фізичний простір, працівників і завдання, а й набір стратегічно визначених процедур і правил, спрямованих на максимізацію продуктивності, покращення співпраці, комунікації та управління знаннями [5]. Це підкреслює важливість не лише технічних рішень, а й організаційних змін, які необхідні для ефективної роботи в умовах цифровізації. У дослідженні «The Nature of Hybrid Work» цифровий простір визначається як інтегроване цифрове середовище, що охоплює глобальний інтернет, онлайн-платформи та внутрішню організаційні мережі, які слугують робочим простором для працівників і колаборативним середовищем для розподілених команд [6]. Він поєднує синхронні та асинхронні комунікаційні інструменти (електронну пошту, відеоконференції, групові календарі, чати, системи управління документами) та може бути організований у формі тривимірних (3D) цифрових світів. Основною характеристикою такого простору є можливість одночасної роботи в різних часових і фізичних зонах, що забезпечує ефективність гібридної зайнятості та гнучку адаптацію до змін робочих процесів.

На сучасному етапі розвитку наукової та нормативно-правової думки відсутнє уніфіковане визначення поняття «цифровий простір». У чинному законодавстві України використовуються терміни «цифрове середовище», «кіберпростір», «цифрова економіка» та інші концепти, що відображають різні аспекти цифрової взаємодії, інфраструктури та регулювання інформаційних процесів. Законодавче трактування цих

понять в Україні здійснюється через комплексне нормативне регулювання процесів інформатизації, надання цифрових послуг, розвитку цифрової економіки та забезпечення кібербезпеки. Відповідно до Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» (№ 3321-IX, 2023), цифрове середовище визначається як апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та/або цифрової послуги та забезпечує можливість їх використання споживачем [1]. У свою чергу, Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (№ 2163-VIII, 2017) визначає кіберпростір як середовище (віртуальний простір), яке надає можливості для здійснення комунікацій та/або реалізації суспільних відносин, утворене в результаті функціонування сумісних (з'єднаних) комунікаційних систем та забезпечення електронних комунікацій з використанням мережі Інтернет та/або інших глобальних мереж передачі даних [2].

У результаті проведеного контент-аналізу наукових джерел [3–5] та нормативно-правових актів [1; 2; 7] встановлено, що цифровий простір є багатовимірним інтегрованим середовищем, що поєднує цифрову інфраструктуру, цифрову комунікацію та цифрову безпеку, забезпечуючи реалізацію соціально-економічних, управлінських і комунікаційних процесів у цифровій площині.

Аналіз структурних компонентів цифрового простору дозволив визначити його ключові характеристики та функціональні особливості в умовах гібридної роботи:

цифрова інфраструктура – охоплює технічні, мережеві та програмно-апаратні компоненти, що забезпечують функціонування цифрового простору та включає в себе: апаратне забезпечення, мережеві технології та платформи обміну даними.

цифрова комунікація – забезпечує ефективний обмін інформацією між учасниками цифрового середовища та складається з: інтерактивних цифрових платформ, засобів цифрової кооперації та групової взаємодії, стандартизації комунікаційних процесів.

цифрова безпека – забезпечує збереження даних, захист цифрових активів та протидію кіберзагрозам, та включає в себе: системи кіберзахисту та інформаційної безпеки, політики управління ризиками та реагування на кіберінциденти.

Результати дослідження засвідчили, що цифровий простір є багатовимірною інтегрованою системою, яка включає технологічні, комунікаційні та безпекові компоненти. Визначено, що ефективне функціонування цифрового простору в умовах гібридної зайнятості забезпечується через комплексну взаємодію цифрової інфраструктури, механізмів комунікації та засобів кібербезпеки. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку адаптивних стратегій регулювання

цифрової взаємодії, вдосконалення алгоритмів управління цифровими процесами та підвищення стійкості цифрових екосистем до нових викликів у сфері інформаційної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20> (дата звернення: 14.02.2025).
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 14.02.2025).
3. Чернятевич Я.В. Цифровий робочий простір як складова сучасного ринку праці. *Підприємництво і торгівля*. 2021. № 32. С. 60–65. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2021-32-08>
4. Биркович Т., Чайковська М. Цифровий простір і комунікація інформаційних установ. 2024.
5. Mičić L., Khamooshi H., Raković L., Matković P. Defining the digital workplace: A systematic literature review. *Strategic Management*. 2022. Vol. 27. № 2. P. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.5937/straman2200010m>
6. Hybrid work: Definition, origins, debates and outlook. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2023. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/eurofound-paper/2023/hybrid-work-definition-origins-debates-and-outlook> (дата звернення: 14.02.2025).
7. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20> (дата звернення: 14.02.2025).